

Scenariusz lekcji języka polskiego w szkole podstawowej (klasa 6) na podstawie fragmentu powieści Cezarego Harasimowicza „Cudowna łyżeczka Biety”

Temat lekcji: Małe rzeczy – wielka historia. Jak przedmiot może opowiedzieć o losie dziecka?

Informacje organizacyjne

- Czas rekomendowany: 2 x 45 minut.
- Forma pracy: indywidualna, w parach, praca zbiorowa.
- Rodzaj lekcji: interpretacyjno-etyczna (z elementami historii i edukacji obywatelskiej).

Cele lekcji

Cele ogólne - uczeń/uczennica:

- poznaje historię Elżuni/Biety w sposób dostosowany do wieku,
- rozumie rolę narratorki-przedmiotu w opowieści,
- interpretuje symbolikę łyżeczki jako nośnika pamięci i tożsamości,
- nazywa emocje bohaterów i własne reakcje,
- rozumie, że literatura może być bezpieczną formą spotkania z trudną historią,
- rozwija empatię i wrażliwość moralną,
- uczy się rozmowy o wojnie i Zagładzie z poszanowaniem własnych granic,
- poznaje losy dzieci w czasie Zagłady w sposób bezpieczny emocjonalnie.

Cele szczegółowe - uczeń/uczennica:

- po przeczytaniu i wysłuchaniu streszcza fragment powieści „Cudowna łyżeczka Biety” (s. 23–38) i wskazuje najważniejsze wydarzenia,
- wyjaśnia symbolikę srebrnej łyżeczki,
- opisuje emocje bohaterów (narratorki, pani Heni, pani Sary),
- formułuje refleksję etyczną: dlaczego warto ratować jedno życie?

Metody pracy:

- rozmowa kierowana,
- burza mózgów,
- mapa myśli,
- drama (krótkie wejście w rolę),
- praca z tekstem literackim.

Formy pracy: indywidualna, zbiorowa, praca w parach.

Środki dydaktyczne:

- fragment książki (s. 23–38), nagranie czytane przez aktorkę,
- tablica / flipchart, karteczki samoprzylepne,
- kartki A4, kolorowe długopisy/pisaki do notatek,
- (opcjonalnie) reprodukcja zdjęcia srebrnej łyżeczki lub rzeczy-pamiątki.

PRZEBIEG LEKCJI

ETAP I: WPROWADZENIE – OPOWIEŚĆ UKRYTA W PRZEDMIOTACH

(ok. 20 minut)

Przygotowanie (wcześniejsze polecenie nauczyciela)

Na kilka dni przed lekcją uczniowie i uczennice zostali poproszeni o przyniesienie z domu jednego niewielkiego przedmiotu, który należy do ich rodziny od dawna i ma szczególne znaczenie dla jej historii; następnie dowiedzenie się (od rodziców, dziadków, innych bliskich), jaka jest historia tego przedmiotu.

Tak więc uczennice i uczniowie wiedzieli, że:

- będą proszeni o opowiedzenie historii przedmiotu na forum klasy,
- wypowiedź powinna zmieścić się w około 10 rozwiniętych zdaniach,
- mogą mówić w swoim tempie, poprawną polszczyzną,
- powinni przećwiczyć wystąpienie w domu.

Przebieg etapu

Zgłaszający się (lub wszyscy – zależnie od liczebności klasy i czasu) uczennice i uczniowie:

- prezentują swój przedmiot,
- opowiadają jego historię: do kogo należał, z czym (jakim wydarzeniem) się wiąże, dlaczego jest ważny.

Nauczyciel/nauczycielka:

- aktywnie słucha,
- na koniec nie komentuje oceniająco, stosuje informację zwrotną, nazywając dobre strony wystąpienia,
- podkreśla, że każda opowieść jest inna i każda jest ważna.

Podsumowanie etapu. Krótka refleksja wprowadzająca, np.:

„Zobaczcie, ile historii może kryć się w małych przedmiotach. Czasem jedna rzecz potrafi opowiedzieć los całej rodziny. Dziś poznamy historię, w której taki mały przedmiot uratował pamięć o jednym dziecku; dziecku, które wyrosło na mądrą i piękną osobę, która robiła i robi wiele dobrego dla innych”.

Ten etap stanowi bezpośredni pomost do opowieści o Elżbiecie Ficowskiej i srebrnej łyżeczce.

ETAP II: CZYTANIE, SŁUCHANIE I WYJAŚNIANIE OPOWIEŚCI

(ok. 15 minut)

Wspólne czytanie i / lub słuchanie fragmentu powieści (s. 23–38).

Krótką pauza po lekturze – chwila ciszy na refleksje lekturowe: o czym to jest?

Pytanie, co jest w tekście niezrozumiałe i wyjaśnienie kontekstu.

ETAP III: PIERWSZE REAKCJE I EMOCJE

(ok. 10 minut)

Rozmowa kierowana:

Co zostało w was po tej historii?

Jakie emocje się pojawiły?

Co było najtrudniejsze lub najbardziej poruszające?

Bez przymusu wypowiedzi. Zbieramy refleksje w postaci notatki (mapa myśli lub burza mózgu; jeśli dzieci nie chcą się wypowiadać, jeśli wiemy, że mają z tym trudność, można poprosić, by spisały anonimowo myśli i emocje na karteczkach samoprzylepnych, które zbieramy i przyklejamy na flipcharcie, tablicy, grupując podobne wypowiedzi na jakimś rysunku, np. słońca, serca albo łyżki - niech uczniowie wymyślą formę graficzną tej notatki).

PRZERWA

ETAP IV: PRACA Z TEKSTEM – ZNACZENIA I WYBORY

(ok. 25 min.)

Praca w parach lub małych grupach (do 3 osób).

Zapisujemy na tablicy pytania dla każdej z grup i decydujemy, która grupa na które pytanie odpowiada. Rekomendujemy, aby każdy wypowiedział się na przydzielone pytanie; każda odpowiedź jest tak samo ważna, bo przedstawia inną perspektywę czytelniczą. Jedna osoba z grupy prezentuje później odpowiedzi.

Propozycje pytań pogłębiających rozumienie tekstu:

- Dlaczego narratorką jest łyżeczka?
- Co symbolizuje wygrawerowane imię i data? Dlaczego zostało wygrawerowane?
- Jakie wybory podejmują dorośli wobec Elżuni? Jaki mają cel?
- Co znaczy „ocalić jedno życie”?

Omówienie odpowiedzi na forum klasy. Każda z grup prezentuje efekty swojej pracy.

ETAP V: PODSUMOWANIE – OPOWIEŚĆ, KTÓRA ZOSTAJE

Czyli: co jest dla mnie w tej historii najważniejsze?

(ok. 10 min.)

Praca indywidualna w ciszy. Proponujemy aktywność do wyboru:

- zdanie podsumowujące,
- krótka refleksja pisemna,
- lub symboliczne zapisanie jednego słowa-wartości i przypominającej o tej lekcji autorskiej grafiki/nottaki wizualnej.

Uczniowie i uczennice mogą pracować na karcie pracy, która jest załączona do scenariusza albo pracować we własnym zeszycie, zapisując odpowiedzi na pytania lub i zdania otwierające własną refleksję, np.

„Jedna rzecz, którą chcę zapamiętać z tej historii”.

„Jedno zdanie, które chciał(a)bym powiedzieć Elżuni/Biecie”.

„Dlaczego warto ratować jedno życie?”

MODUŁ VI: ZAMKNIĘCIE I OSADZENIE W SZERSZYM KONTEKŚCIE

(ok. 10 minut)

Nauczyciel/nauczycielka: krótko nawiązuje do Akcji Żonkile i idei pamięci, podkreśla, że poznawanie historii to nie tylko fakty, ale też uczenie się wrażliwości.

Dziękujemy uczniom i uczennicom za uważność i dojrzałość.

Komentarz metodyczny.

Przed zaplanowaniem i realizacją lekcji opartej na fragmentach powieści Cezarego Harasimowicza pt. "Cudowna łyżeczka Biety" nauczyciel i nauczycielka powinni zapoznać się z materiałami metodycznymi i rekomendacjami zawartymi w "Kompendium Akcji Żonkile", publikowanymi na stronie internetowej Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

Kompendium to zawiera szczegółowe wskazówki dotyczące prowadzenia zajęć poświęconych tematyce wojny, okupacji, Zagłady oraz doświadczeń granicznych, z uwzględnieniem:

- poziomu rozwojowego uczniów klas 4–6 oraz 7–8,
- potrzeb emocjonalnych i poznawczych dzieci i młodzieży,
- zasad bezpieczeństwa psychicznego w edukacji o trudnej przeszłości,
- odpowiedniego języka, form pracy i doboru treści.

Szczególnie istotne jest podkreślenie, że uczniowie i uczennice mogą nie posiadać wcześniejszej wiedzy historycznej ani kulturowej, która dla dorosłych jest oczywista. Dla części dzieci lektura fragmentów historii Elżbiety Ficowskiej może być pierwszym w ich życiu zetknięciem się w przestrzeni szkolnej a więc takiej, która powinna być dla dziecka bezpieczna, z tematami takimi jak:

- wojna,
- przymusowe rozstanie dziecka z rodziną,
- śmierć bliskich,
- Zagłada Żydów,
- ratowanie dzieci w sytuacji skrajnego zagrożenia.

Odbywa się to w relacji z dorosłym – nauczycielem i nauczycielką, którzy pełnią rolę nie tylko przewodnika i przewodniczki po tekście literackim, ale także opiekuna i opeikunki emocjonalnego procesu uczenia się. Dlatego tak ważne jest, aby nauczyciel i nauczycielka:

- świadomie ocenili gotowość swojej klasy do podjęcia tej tematyki,
- dostosowali tempo, pytania i formy pracy do aktualnej kondycji psychicznej uczniów,
- unikali naturalizowania przemocy i dosłowności,
- pozostawili przestrzeń na milczenie, emocje, różne reakcje,
- zaplanowali lekcję tak, aby literatura była punktem wyjścia do rozmowy o wartościach, empatii i odpowiedzialności, a nie jedynie przekazem faktów historycznych.

Rekomendacje zawarte w "Kompendium Akcji Żonkile" należy potraktować jako integralny element przygotowania do lekcji, a nie dodatek. Ich przemyślenie pozwala przeprowadzić zajęcia w sposób bezpieczny, uważny i adekwatny do rzeczywistych doświadczeń uczniów i uczennic.

Podstawowym celem tej lekcji nie jest przekazanie wiedzy faktograficznej, lecz uruchomienie opowieści – rodzinnej, literackiej i osobistej – oraz pokazanie, że historia może być opowiadana, przekazywana i „noszona” przez przedmioty, słowa i pamięć.

Anita Rucioch-Gołek
nauczycielka języka polskiego
autorka scenariusza

KARTA PRACY (czas pracy: 10 minut)

„Małe rzeczy – wielka historia”

(na podst. powieści Cezarego Harasimowicza “Cudowna łyżeczka Biety”)

Ta karta pracy nie jest testem. Nie ma tu odpowiedzi lepszych i gorszych. Najważniejsze są Twoje myśli i uczucia.

CZĘŚĆ I Wybierz jedną z historii, którą ktoś z Twoich rówieśników dziś opowiedział.

1. Jaki przedmiot ta osoba przyniosła dziś na lekcję? (nazwa, krótki opis)

.....
.....

2. Do kogo należał ten przedmiot wcześniej?

.....

3. Z jakimi wydarzeniami lub osobami wiąże się jego historia?

.....
.....

4. Dlaczego ten przedmiot jest ważny dla rodziny tej osoby?

.....
.....

CZĘŚĆ II Opowieść o srebrnej łyżeczce.

1. Kto jest narratorem fragmentu “Cudownej łyżeczki Biety”?

- dziecko
- pani Sara
- przedmiot
- pani Henia

2. Dokończ zdanie (możesz wybrać więcej niż jedno).

Srebrna łyżeczka w tej historii jest:

- pamiątką
- „świadectwem urodzin” dziecka
- świadkiem wydarzeń
- czymś innym: .....

3. Napisz jedno zdanie, które mogłaby powiedzieć srebrna łyżeczka Biety dzisiaj.

.....
.....
.....